

ekonomija s pratećim društvenim razvojem transformira sistem zadružnog života, vlasništvo i autoriteta, u prevladavanju nuklearne porodice, učvršćivanju zakonskih normativa, autorica u pojedinim regijama ustanovljuje kompleks i osnovne značajke u sistemu, odnosima i običajima svadbenog ciklusa - dob za stupanje u brak, izbor bračnog partnera, predbračne odnose i slobode, status nevjenčanog braka, endogamnost i egzogamnost, oblike otmice i brak prošnjom. Sve karakteristične osobine svadbenog ciklusa definira u stočarskoj i poljodjelskoj kulturi - zaruke, darovanja, grupu svatova, odvođenje i uvođenje nevjeste, značaj javnog mnijenja i ritualnih sklopova, kao i važnost simboličkih i magijskih radnji, normative ponašanja i izraze moralnih shvaćanja. Nastojanje autorice da, držeći se činjenica utvrđenih u ranijim istraživanjima jugoslavenskih stručnjaka, objektivno prikaže sve bitne tradicijske karakteristike i interakcije religijskih i građanskopravnih sfera, ispunilo je zadani cilj.

Knjiga sovjetskih etnologa, uz suradnju bugarske specijalistkinje za ovu problematiku Radost Ivanove, vrijedan je doprinos istraživanju braka i svadbenih običaja i obreda, a poslužit će i kao poticaj daljem proučavanju ove problematike.

Vesna ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ

Radost Ivanova, B'lgarskata folklorna svatba, B'lgarska akademija na naukite, Institut za folklor, Sofija 1984, 265 str.

Ako je ovako kreirana studija o "bugarskoj folklornoj svadbi" zamišljena kao cjeloviti njen pregled s folklorističke točke gledišta, kako autorica upućuje u predgovoru, onda se ovdje radi o onom pojmu folklorističkog koji je "pojeo" pojam etnološkog. Osim što je i u

samom naslovu (eventualni) pojam *narodne* svadbe zamijenjen pojmom *folklorne* (koji nam se, s obzirom na sadašnje stanje pojma *narodnog*, čini i znanstveno preciznijim) i sama koncepcija i naslovljavanje poglavlja upućuju na "srednjodometnost" etnologijske razine koju, u ovom slučaju, nadrašta pravo folkloristike na estetičko promišljanje.

Naime, nakon prvog poglavlja "Obredni ciklus", koji odlikuje precizna (...) grafija (ritualni ponašajni i usmeni prosedei s regionalnim invarijantama, te posebno izdvojeni elementi svadbenih hljebova, barjaka, svadbenog drveta i vijenaca, kuma i starog svata), slijedi uvjerljiva interpretacija "građe", izrazito strukturalistički inspirirana i referirana (Van Gennep, Propp, Turner, Lévi-Strauss, Meletinski, itd.). Scenarij "primijenjenog strukturalizma", koji prepoznajemo i kao fazu naše novije etnologije, nalaže ovdje intenzivnu preraspodjelu deskriptivnih elemenata (lica, predmeti, djelovanja, prostor, vrijeme) u statične ali univerzalne odnose iz kojih saznajemo o karakteru (i bugarske folklorne) svadbe kao o obredu prijelaza koji zamrzava socijalno-spolne tenzije konkretnog stvarnosnog segmenta u trijadu "primitivnog ideologijskog sinkretizma" (kako autor kaže): život-smrt-rađanje.

Iako započinje jednakim "dokazom" za estetičku dimenziju svadbe kao i za njenu semantičku dimenziju koja je podloga prethodne interpretacije (a to je stvaranje druge stvarnosti simboličkim sredstvima), završno poglavlje "Estetika svadbe" koncept folklornog sada reducira na "tekst i muziku" i iscrpljuje se uglavnom na žanrovskim određenjima. Posebna pažnja posvećena je zagonetkama, zaklinjanjima i blagoslovima, kao i pjesmama ritualnog plača i smijeha.

Ines PRICA